

BA CHỦ ĐỀ CHÍNH TRONG NGHIÊN CỨU KHOA HỌC NĂM 2009 CỦA TỔNG CỤC THỐNG KÊ

Nguyễn Văn Đoàn

Căn cứ vào định hướng nghiên cứu khoa học đã được xác định và bốn nét đổi mới quan trọng trong hoạt động nghiên cứu khoa học (Thông tin khoa học Thống kê, 2007, 2008), năm 2008, Tổng cục Thống kê đã triển khai nghiên cứu 11 đề tài cấp bộ, trong đó có 04 đề tài lớn: Nghiên cứu các giải pháp nhằm khắc phục tình trạng chênh lệch số liệu GDP của toàn nền kinh tế với kết quả tính toán theo tỉnh, thành phố; Hoàn thiện phương pháp tính và xây dựng qui trình tính chỉ số phát triển con người (HDI) ở Việt Nam; Nghiên cứu xây dựng kho dữ liệu đầu vào của Tổng cục Thống kê; Hoàn thiện phương pháp thu thập số liệu thống kê nông, lâm nghiệp và thủy sản. Tiếp tục thực hiện định hướng và những đổi mới trong hoạt động nghiên cứu khoa học như đã đề cập ở trên, năm 2009 công tác nghiên cứu khoa học của Tổng cục sẽ tập trung vào 03 mảng chủ đề chính:

Thứ nhất, tiếp tục nghiên cứu một số vấn đề bức xúc trong thực tiễn công tác thống kê. Hiện nay, trong công tác thống kê đang nổi lên một số vấn đề cần nghiên cứu và giải quyết là: Chênh lệch số liệu ở một số lĩnh vực giữa Trung ương và địa phương, giữa Tổng cục Thống kê với một số Bộ; chuyển đổi gốc so sánh và liên kết số liệu; thống kê theo thành phần kinh tế; xác định nước công nghiệp phát triển theo hướng

*Nghiên cứu khoa học năm 2009 của TCTK tập trung vào 03 mảng chủ đề chính: **Thứ nhất**, tiếp tục nghiên cứu một số vấn đề nổi cộm, bức xúc trong thực tiễn công tác thống kê; **Thứ hai**, đo lường sự tiến bộ xã hội và đảm bảo an sinh xã hội; **Thứ ba**, tăng cường triển khai ứng dụng kết quả nghiên cứu.*

hiện đại vào năm 2020; xây dựng chế độ báo cáo đối với tập đoàn kinh tế, công ty mẹ, con.

Nghiên cứu nhằm giải quyết vấn đề chênh lệch số liệu vẫn là ưu tiên hàng đầu của nhiệm vụ khoa học và công nghệ của Tổng cục. Ngoài vấn đề chênh lệch số liệu tổng sản phẩm trong nước (GDP) tính cho toàn nền kinh tế với số liệu GDP tính theo tỉnh, thành phố đã được triển khai nghiên cứu từ năm 2008, vấn đề chênh lệch số liệu ở một số lĩnh vực khác như: dân số, lao động... cũng sẽ được nghiên cứu trong năm 2009 và các năm tiếp theo. Kết quả nghiên cứu của chùm các đề tài về chênh lệch số liệu sẽ cung cấp luận cứ khoa học và thực tiễn để có các giải pháp nhằm hạn chế và đi đến chấm dứt tình trạng chênh lệch số liệu giữa trung ương với tỉnh, thành phố; giữa tỉnh, thành phố với số liệu của huyện, quận; giữa một số bộ, ngành với Tổng cục Thống kê.

Chuyển đổi năm gốc so sánh và phương pháp liên kết số liệu thống kê theo dãy thời gian (nối chuỗi) là một trong các nhu cầu lớn và cấp bách của người dùng tin, đòi hỏi ngành Thống kê phải khẩn trương đáp ứng nhu cầu này. Bảng giá cố định là công cụ tốt để tính toán các chỉ tiêu theo giá so sánh trong điều kiện nền kinh tế không có nhiều chủng loại sản phẩm, hàng hóa. Theo đó, Bảng giá cố định năm 1994 đã làm tốt vai trò chuyển đổi năm gốc so sánh trong điều kiện kinh tế nước ta những năm cuối của Thế kỷ XX. Nhưng với nền kinh tế năng động như hiện nay, nhiều chủng loại sản phẩm, hàng hóa mới ra đời, Bảng giá cố định năm 1994 không còn phù hợp. Do đó, nghiên cứu để tìm ra những công cụ phù hợp trong việc chuyển đổi năm gốc so sánh để thay thế Bảng giá cố định năm 1994 là cần thiết và cấp bách trong công tác thống kê.

Thống kê theo thành phần kinh tế là vấn đề khó khăn và vướng mắc từ nhiều năm nay chưa được nghiên cứu, giải quyết. Đại hội đại biểu toàn quốc Đảng Cộng sản Việt Nam lần IX (2001) đã quy định 6 thành phần kinh tế, gồm: kinh tế Nhà nước, kinh tế tập thể, kinh tế cá thể tiểu chủ, kinh tế tư bản tư nhân, kinh tế tư bản Nhà nước, kinh tế có vốn đầu tư nước ngoài. Văn kiện của Đảng mới đưa ra định tính về 6 thành phần kinh tế, nhiệm vụ của thống kê là phải định lượng được chúng. Nhưng trong những năm qua, chúng ta chưa thực hiện được nhiệm vụ này. Cũng có nghĩa rằng, chúng ta chưa lượng hoá được mức độ đóng góp của từng thành phần kinh tế vào phát triển đất nước, nhằm giúp các nhà hoạch định chính sách có được quyết sách phù hợp với từng thành phần kinh tế. Đây là vấn đề lớn và cực kỳ gai góc, đòi hỏi phải tập trung nguồn lực để nghiên cứu giải quyết vấn đề này.

Làm thế nào để xác định được nước ta “đến năm 2020 trở thành một nước công nghiệp phát triển theo hướng hiện đại” như Nghị quyết Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ X (2006) đã đặt ra? Đây là câu hỏi lớn không chỉ của riêng ngành Thống kê. Để trả lời được câu hỏi này, trước hết, cần triển khai nghiên cứu để sớm đưa ra được khái niệm, định nghĩa và tiêu chí một nước công nghiệp phát triển theo hướng hiện đại. Tiếp đến, cần lượng hóa được các tiêu chí đó. Hay nói khác, cần tổ chức thu thập số liệu để xác định nước ta đang đứng ở vị trí nào của bản đồ công nghiệp trên thế giới và trong khu vực châu Á, Đông nam Á.

Mô hình tập đoàn kinh tế, mô hình công ty mẹ, công ty con đã được hình thành và đang trên đà phát triển ở nước ta. Qui mô và ảnh hưởng của các mô hình kinh tế nói trên lớn hơn rất nhiều so với các loại mô hình doanh nghiệp khác. Nhưng đến nay vẫn chưa xây dựng được chế độ báo cáo thống kê áp dụng riêng đối với các mô hình tập đoàn kinh tế, công ty mẹ, con. Đây cũng được coi là vấn đề bức xúc của ngành Thống kê cần sớm được nghiên cứu, giải quyết.

Thứ hai, đo lường sự tiến bộ xã hội và đảm bảo an sinh xã hội: Đo lường sự tiến bộ xã hội là lĩnh vực mới, được mở ra nghiên cứu từ năm 2008 với đề tài “Nghiên cứu nội dung, phương pháp đo lường sự tiến bộ xã hội của một số nước và khả năng đo lường sự tiến bộ xã hội của Việt Nam” (Viện khoa học Thống kê, 2008). Năm 2009, tiếp tục nghiên cứu lĩnh vực này nhằm cung cấp luận cứ khoa học và thực tiễn để đo lường và phản ánh sự tiến bộ xã hội ở Việt Nam trong từng thời kỳ. Liên quan đến lĩnh vực này có vấn đề đảm bảo an sinh xã hội, phát triển con người, phát triển bền vững... tạo lên chủ đề lớn cần được nghiên cứu một cách đồng bộ. Trên cơ sở các kết quả nghiên cứu chủ đề

này, Tổng cục sẽ từng bước triển khai xây dựng hệ thống chỉ tiêu, tổ chức thu thập thông tin, biên soạn và phổ biến thông tin thống kê về sự tiến bộ xã hội, đảm bảo an sinh xã hội, phát triển con người.

Nghiên cứu và triển khai thực hiện thành công các đề tài thuộc chủ đề này sẽ từng bước khắc phục được sự thiếu hụt thông tin thống kê về an sinh và tiến bộ xã hội, phát triển con người. Những thông tin này được nhiều người quan tâm, nhất là những nhà hoạch định chiến lược, các nhà nghiên cứu và các tổ chức quốc tế. Cơ quan thống kê nhiều nước đã xây dựng được bộ số liệu khá hoàn chỉnh phản ánh tình hình đảm bảo an sinh xã hội, phát triển con người và tiến bộ xã hội của quốc gia mình. Tại Diễn đàn thế giới lần thứ 2 về Thống kê, Tri thức và Chính sách¹ được tổ chức tại Istanbul, Thổ Nhĩ Kỳ từ ngày 26 - 30/7/2007 đã có nhiều nước trình bày báo cáo về vấn đề này, như Thụy Điển, Úc, Hồng Kông (Trung Quốc)... Tiếp tục thực hiện các nghiên cứu về chủ đề này, sẽ không chỉ có ý nghĩa đối với sự hòa nhập của thống kê Việt Nam với thống kê khu vực và quốc tế mà còn có ý nghĩa rất lớn về mặt xã hội.

Thứ ba, tăng cường triển khai ứng dụng kết quả nghiên cứu: Triển khai ứng dụng kết quả nghiên cứu vào thực tiễn công tác thống kê là chủ đề không mới và đã được quán triệt trong toàn Tổng cục. Trong những năm qua, nhiều kết quả nghiên cứu đã được triển khai ứng dụng có hiệu quả ở các đơn vị trong Tổng cục. Chẳng hạn, kết quả nghiên cứu đã hỗ trợ tích cực cho việc ban hành các văn bản quy phạm pháp luật trong lĩnh vực thống kê (Luật Thống kê, Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia, Hệ thống

ngành kinh tế Việt Nam năm 2007, Từ điển Thống kê Việt - Pháp - Anh, Hệ thống chỉ số giá thay thế Bảng giá cố định năm 1994...). Tuy nhiên, các kết quả nghiên cứu khoa học ở một số lĩnh vực khác chưa được triển khai ứng dụng mạnh mẽ trong thực tiễn. Điển hình cho vấn đề này là lĩnh vực phân tích và dự báo thống kê, lĩnh vực đánh giá chất lượng tăng trưởng kinh tế.

Riêng lĩnh vực phân tích và dự báo thống kê, trong những năm qua đã có gần chục đề tài được triển khai nghiên cứu và đã được đánh giá nghiệm thu đạt kết quả khá, giỏi. Nhưng hiện nay, công tác phân tích và dự báo vẫn là khâu yếu kém của Tổng cục Thống kê. Một trong những nguyên nhân của sự yếu kém nói trên là chưa ứng dụng mạnh kết quả nghiên cứu vào thực tế công tác phân tích và dự báo thống kê. Trong khi đó, số liệu ước tính (thường gọi là báo cáo nhanh) hàng tháng, quý và năm vẫn là nhu cầu phải đáp ứng và đã trở thành “một phần trong cuộc sống” của những người làm công tác thống kê. Tuy nhiên, các số liệu ước tính nói trên chưa được sản xuất bằng các mô hình dự báo khoa học. Số liệu ước tính tháng ở một số lĩnh vực thường được tổng hợp từ số liệu ước tính của cơ sở (doanh nghiệp, hộ kinh doanh cá thể...) theo qui trình: Từ số liệu ước tính của cơ sở tổng hợp lên số liệu ước tính của tỉnh/thành phố (qua điều tra mẫu, báo cáo định kỳ); từ số liệu ước tính của tỉnh/thành phố tổng hợp (cộng) thành số liệu của toàn quốc (số liệu ước tính quý, năm ???). Qui trình tổng hợp số liệu ước tính tháng như đề cập ở trên sẽ khá tốn kém về thời gian, nhân lực, kinh phí và phụ thuộc nhiều vào cơ sở và cấp tổng hợp trung gian. Dự báo theo mô hình như kết quả nghiên cứu đã đề xuất sẽ khắc phục được những tồn tại nêu trên.

¹ Nguyên bản tiếng Anh: *Second OECD World Forum on Statistics, Knowledge and Policy.*

(tiếp theo trang 18)

Tóm lại: Nghiên cứu khoa học năm 2009 của Tổng cục Thống kê sẽ tập trung vào 03 mảng chủ đề chính đã được định hướng là: Tiếp tục nghiên cứu một số vấn đề bức xúc, nổi cộm trong ngành; đo lường sự tiến bộ xã hội và đảm bảo an sinh xã hội; tăng cường ứng dụng kết quả nghiên cứu vào thực tiễn công tác thống kê. Triển khai nghiên cứu 03 mảng chủ đề này sẽ liên quan đến nhiều hoạt động thống kê, như phương pháp luận thống kê, chuẩn hoá các sản phẩm thống kê, tổ chức thu thập thông tin, ứng dụng công nghệ thông tin... Tuy nhiên, để các kết quả nghiên cứu khoa học thuộc lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn, trong đó có kết quả nghiên cứu khoa học thống kê đến được với thực tiễn, tồn tại và phát triển trong thực tiễn, đòi hỏi phải có sự chỉ đạo quyết liệt của lãnh đạo các cấp trong ngành ■

Tài liệu tham khảo

Đảng cộng sản Việt Nam (2001), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc - Đảng Cộng sản Việt Nam lần IX*.

Đảng cộng sản Việt Nam (2006), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc - Đảng Cộng sản Việt Nam lần X*.

Nguyễn Văn Đoàn (2007), “Định hướng nghiên cứu khoa học thống kê năm 2008”, *Thông tin khoa học thống kê*, Số 5, tr 1 – 3.

Nguyễn, Văn Đoàn (2008), “Nghiên cứu khoa học thống kê - Bốn nét đổi mới quan trọng”, *Thông tin khoa học thống kê*, Số 1, tr 4 – 5.

Ngọc Minh (2006), “Nước công nghiệp theo hướng hiện đại”, *Thanh Niên Online*, truy cập ngày 19/10/2008, từ trang web <http://www.thanhnien.com.vn/2006/Pages/200629/156373.aspx>.